

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Факултет: Факултет по славянски филологии

Специалност: (код и наименование)

СЛБ	0	1	0	1	0	5	2	1
-----	---	---	---	---	---	---	---	---

Българска филология, редовно обучение

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина

К	3	0	7
---	---	---	---

 :

(код и наименование)

Преподавател: Доц. д-р Диана Атанасова

Асистент:

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	60
	Семинарни упражнения	60
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Реферат	30
	Доклад/Презентация	30
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	60
Обща извънаудиторна заетост		120
ОБЩА ЗАЕТОСТ		240
Кредити аудиторна заетост		4
Кредити извънаудиторна заетост		4
ОБЩО ЕКСТ		8

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Участие в тематични дискусии в часовете – участие в семинарните занятия	10%
2.	Тестова проверка	20%

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

3.	Текуща самостоятелна работа – реферати, презентации	10%
4.	Писмен изпит	60%

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът има за цел да запознае студентите с историята на средновековната българска литература. Книжовните явления се разглеждат с оглед на социо-културната среда, в която възникват, и във връзка с контекста, в който се разпространяват. Книжовността през Средновековието се подчинява на принципи, доминирани от християнския мироглед, ръководи се от контекстуално специфични идеологически и политически проекти. Това до голяма степен предопределя и оптиката на разглеждане на текстовете. Тъй като старобългарската литература обхваща значителен период от време (IX-XVIII век), във фокуса на вниманието попадат главно представителни за отделните периоди автори и произведения. Целта е да се изяснят спецификите на етапите в развитието на средновековната ни литература през призмата на емблематични книжовници и творби.

Дисциплината „Старобългарска литература” за специалност Българска филология (РО) е с хорариум от 60 ч. лекции и 60 ч. упражнение и се изучава през 2 и 3 семестър. Лекционният дял обхваща три основни тематико-проблемни ядра. Започва с една въвеждаща обща литературно-теоретична част, преминава през Кирило-Методиевата проблематика и продължава с обстоен преглед в хронологичен план на литературните явления и процеси през средновековната епоха.

От студентите се очаква да вземат участие в дискусиите както по време на лекционните, така и по време на семинарните занятия, да се запознават предварително със зададената по разискваните теми библиография, да подготвят реферати върху научни статии или студии, презентации и др.

Оценката по дисциплината „Старобългарска литература” е комплексна и се формира от участие в дискусиите в часовете, подготовка на реферати, домашни и др. писмени задания (10 %); резултатите от тестовете в края на всеки семестър (10 %); оценката от финален писмен изпит, който се провежда по време на сесията (80 %). До изпит се допускат само студенти, издържали с положителна оценка ДВАТА теста в края на първия и на втория семестър. Финалният изпит се състои от две части – (1) тест за допускане (за да премине към следващата част, студентът трябва да направи теста с минимум 50 % верни отговори); (2) писмен изпит върху два въпроса от конспекта.

Предварителни изисквания:

„Старобългарска литература” е комплексна дисциплина, тясно обвързана с други области като историята, теорията на литературата, фолклора, богословието, философията. Ето защо от студентите се очаква да имат базисни познания по българска средновековна история и по литературна теория. Знанията, придобити по дисциплини като „Теория на литературата”, „Антична литература”, „Български фолклор” и „Старобългарски език”, които са част от учебния план на специалността

„Българска филология”, ще служат за по-доброто усвояване на материала.

Очаквани резултати:

След приключването на курса се очаква студентите да са придобили знания за спецификите на средновековната книжовност и култура, както и умения за четене и разбиране на произведенията, създавани в тази епоха.

Учебно съдържание

Лекционен курс

№	Тема:	Хорариум
	I. Теоретико-литературни въпроси	
1.	Средните векове и християнският мироглед. Особености и обхват на средновековната българска литература. Основни принципи на средновековното (словесно) изкуство. Нормативност и каноничност.	2
2.	Мястото на средновековната българска литература в културата на средновековна Европа. Периоди и тенденции.	2
3.	Старобългарската ръкописна книга. Съдържание на първите славянски книги. Приписките и тяхното значение. Книгата и нейното място в историята на българската средновековна литература.	2
4.	Продуктивни и непродуктивни жанрове в българската средновековна литература. Адаптиране на византийските модели.	2
5.	Поетически текстове и жанрове в средновековната българска литература.	2
6.	Реторически текстове и жанрове в средновековната българска литература.	2
7.	Повествователни жанрове. Старобългарска агиография.	2
8.	Повествования с антични сюжети и мотиви. Творби с християнско-религиозна тематика. Патерични разкази.	2
9.	Исторически съчинения. Жанров синкретизъм и полифоничност. Жанрове на теологическия и на философския дискурс.	2
10.	Апокрифи. История и социология на неканоничните текстове.	2

	II. Кирило-Методиева проблематика	
11.	Св. Кирил и св. Методий – живот и дейност. Исторически предпоставки за тяхното дело. Създаване на славянската азбука. Първи преводи. Моравската мисия. Факти и хипотези.	2
12.	Извори за живота и дейността на Кирил и Методий . Творбите на Кирил и Методий на гръцки и на славянски език.	2
13.	<i>Житие на св. Кирил и Житие на св. Методий.</i> Особености на структурата и семантиката. Фактологичност и литературност в двете житийни произведения.	2
14.	Произведения в чест на светите братя в старобългарската литература. Жанрова принадлежност и стилистични особености.	2
	III. Литературно-исторически въпроси	2
15.	Старобългарската книжнина от края на IX век до 20-те години на X век. Книжовници, книжовни средища и литературни тенденции.	
16.	Охридско книжовно средище. Климент Охридски - реторични и химнографски произведения. Наум Охридски – преводи и оригинални съчинения.	2
17.	Преславското книжовно средище. Преводаческа и книжовна дейност. Презвитер Йоан, презвитер Григорий, Тудор Доксов. Черноризец Храбър „За буквите”.	2
18.	Константин Преславски. Преводи и компилации: Учително евангелие - структура и семантика. Поетически творби.	2
19.	Йоан Екзарх. Творчество: реторически произведения и естествено-научни съчинения. <i>Шестоднев и Небеса.</i>	2
20.	Старобългарската литература от 927 до 1018 г. Културно-исторически и книжовни процеси. Черноризец Петър. Поп Йеремия.	2
21.	Богомилство. Богомилски и противобогомилски текстове.	2
22.	Средновековната българска литература през XI и XII в. Творби с летописен и месианистичен характер. Гръцки произведения за св. Климент Охридски и за св. Иван Рилски.	2
23.	Средновековната българска литература през XIII в. Столичният град и неговите покровители. Търновски химнографски, агиографски и историко-летописни текстове.	2

24.	Средновековната българска литература през XIV в. Исихазъм – възникване, разпространение, представители. Търновска книжовна школа. Български книжовници-исихасти	4
25.	Патриарх Евтимий. Творчество.	2
26.	Григорий Цамблак. Творчество.	2
27.	Българската литература през XV в. (Владислав Граматик, Димитър Кантакузин, Константин Костенечки).	2
28.	Българска литература през XVI в. Поп Пейо и Матей Граматик.	4

Семинарни упражнения

Тема №	Наименование на темата	Хорариум
1.	Пространно житие на св. Константин-Кирил.	6
2.	Пространно житие на св. Методий	4
3	Панигиричното творчество на Климент Охридски. <i>Похвално слово за св. Кирил: анализ.</i>	2
4.	Старобългарска извънкултова поезия. <i>Проглас към Евангелието.</i>	2
5.	Константин Преславски <i>Азбучна молитва. Стихове добри Константинови.</i>	2
4.	Култова поезия. Константин Преславски <i>Служба за св. Методий.</i> Наум Охридски <i>Канон за апостол Андрей.</i>	2
5.	<i>За буквите</i> на Черноризец Храбър	2
6.	Йоан Екзарх <i>Шестоднев.</i>	4
7.	Апокрифи. Български апокрифи. <i>Слово за лъжливия антихрист, безбожния Сатанаил, как го плени архангел Михаил воевода на всички ангели. Повест за кръстното дърво.</i>	4
8.	Богомилство. <i>Тайна книга на богомилите.</i> Противобогомилска книжнина - Презвитер Козма <i>Беседа срещу богомилите</i>	4
9.	Книжнината през епохата на византийското владичество. Основни теми, образи, сюжети. <i>Български апокрифен летопис: анализ. Солунска легенда.</i>	2
10.	<i>Народно житие на Иван Рилски. (Житие на св. Иван Рилски от Георги Скилица)</i>	2
11.	Житийната литература през XIII в. – Търновски	4

	агиографски цикъл (<i>Проложно житие на св. Петка Търновска</i>). <i>Успение Кирилово и Успение Методиево</i> .	
12.	Патриарх Евтимий. <i>Житие на св. Иван Рилски</i> (в съпоставка с най-старото запазено житие на св. Иван Рилски, т. нар. <i>Народно житие</i>)	2
13.	Патриарх Евтимий <i>Житие на св. Петка Търновска и Житие на Филотея Темнишка</i> – женската святост	2
14.	Григорий Цамблак <i>Похвално слово за Евтимий</i>	2
15.	Григорий Цамблак. Агиографски произведения: <i>Мъчение на Йоан Нови Сучавски</i> .	2
16.	Рилска книжовен център. Владислав Граматик <i>Рилска повест</i>	2
17.	Рилски книжовен център. Димитър Кантакузин <i>Житие с малка похвала на св. Иван Рилски. Молитва към Богородица</i>	2
18	Константин Костенечки <i>Житие на Стефан Лазаревич. За буквите</i> .	2
19.	Софийски книжовници. Матей Граматик <i>Житие на Никола Нови Софийски</i> . Поп Пейо <i>Житие на Георги Нови Софийски</i>	4

Конспект за изпит

№	Въпрос
1.	Средните векове и християнският мироглед. Особенности и обхват на средновековната българска литература. Основни принципи на средновековното словесно изкуство. Нормативност и каноничност.
2.	Мястото на средновековната българска литература в културата на средновековна Европа. Периоди и тенденции.
4.	Поетически текстове и жанрове в средновековната българска литература.
5.	Реторически текстове и жанрове в средновековната българска литература.
6.	Повествователни жанрове. Старобългарска агиография.
7.	Повествования с антични сюжети и мотиви. Творби с християнско-религиозна тематика. Патерични разкази.
8.	Исторически съчинения. Жанров синкретизъм и полифоничност. Жанрове на теологическия и на философския дискурс.
9.	Канонични и неканонични текстове. Апокрифи. Български апокрифи.
10.	Извори за живота и дейността на Кирил и Методий. Творбите на Кирил и Методий на гръцки и на славянски език.
11.	<i>Житие на св. Кирил и Житие на св. Методий</i> . Особенности на структурата и семантиката. Фактологичност и литературност в двете житийни произведения.
12.	Произведения в чест на светите братя в старобългарската литература. Жанрова принадлежност и стилистични особености.

13.	Охридско книжовно средище. Климент Охридски - реторични и химнографски произведения. Наум Охридски – преводи и оригинални съчинения.
14.	Преславското книжовно средище. Преводаческа и книжовна дейност. „За буквите” на Черноризец Храбър.
18.	Константин Преславски. Преводи и компилации: Учително евангелие - структура и семантика. Поетически творби.
19.	Йоан Екзарх. Творчество: реторически произведения и естествено-научни съчинения. <i>Шестоднев</i> и <i>Небеса</i> .
20.	Старобългарската литература от 927 до 1018 г. Културно-исторически и книжовни процеси. Черноризец Петър. Поп Йеремия.
21.	Богомилство. Богомилски и противобогомилски текстове.
22.	Средновековната българска литература през XI и XII в. Творби с летописен и месианистичен характер. Гръцки произведения за св. Климент Охридски и за св. Иван Рилски.
23.	Средновековната българска литература през XIII в. Столичният град и неговите покровители. Търновски химнографски, агиографски и историко-летописни текстове.
24.	Исихазъм – възникване, разпространение, представители. Търновска книжовна школа.
25.	Патриарх Евтимий. Творчество.
27.	Григорий Цамблак. Творчество.
28.	Владислав Граматик. Творчество.
29.	Константин Костенечки. Творчество.
30.	Българска литература през XVI в. Поп Пейо и Матей Граматик.

Библиография

Основна:

I. Справочници:

Стефанов, В. А. Димитрова. Книжовност и литература в България. IX – XXI в. Средновековие. София, 2022.

История на българската средновековна литература. С. 2008.

Кирилметодиевска енциклопедия. Т. 1. С. 1985. Т. 2. С. 1995; Т. 3. С. 2003.

Д. Петканова. Старобългарска литература IX-XVIII век. С. 1997.

Стара българска литература. Енциклопедичен речник под редакцията на Д. Петканова. С. 1992. (или Второ преработено и допълнено издание Велико Търново 2003).

II. Христоматии, съдържащи изучаваните произведения:

Кувев, К., П. Динев, Д. Петканова. Христоматия по старобългарска литература. С. 1978.

Стара българска литература. Т. 1. Апокрифи. С. 1986. (или на http://macedonia.kroraina.com/bg_ap/index.html)
Стара българска литература. Т. 2. Ораторска проза. С. 1987.
Стара българска литература. Т. 3. Исторически съчинения. С. 1988.
Стара българска литература. Т. 4. Житиеписни творби. С. 1989.
Стара българска литература. Т. 5. Естествознание. С. 1990.
Тържество на словото. Съставителство Кл. Иванова, Св. Николова. С. 1995. (или на http://macedonia.kroraina.com/bg_ap/index.html)
Слова на светлината. Съставителство Т. Славова, Ив. Добрев. С. 1995.
А. Бояджиев. Старобългарска читанка. София, 2016 ([Старобългарска читанка](#))

III. Електронни ресурси

[Рийдър с всички текстове за четене и обсъждане \(1\) и Рийдър с всички статии \(2\) върху текстовете са достъпни тук, в електронния курс „Старобългарска литература“ в Мудъл.](#)

Дата: 20.09.2024 г.

Съставил:

Доц. Д-р Диана Атанасова

Програмата е приета на заседание на Факултетния съвет (протокол 09 / 08.10. 2024 г.)